

MONTENEGRIN JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCES

Volume 1, 2017. Issue 2.

CIP - Каталогизacija y publikaciji
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње
COBISS.CG-ID 32743952

ISSN 2536-5592

Publisher

Center for Geopolitical Studies

Časopis *Montenegrin Journal for Social Sciences* upisan je u evidenciju
medija, Ministarstva kulture Crne Gore pod rednim brojem 782.

MJSS
MONTENEGRIN JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCES

Volume 1, 2017. Issue 2. Podgorica December 2017.

Editor in Chief: Živko Andrijašević

Editors: Adnan Prekić, Dragutin Papović, Ivan Tepavčević

International editorial board: John K. Cox, North Dakota State University, Fargo, UNITED STATES; Tvrtko Jakovina, University of Zagreb, Zagreb, CROATIA; Lidia Greco, University of Bari, Bari, ITALY; Helena Binti Muhamad Varkkey, University of Malaya, Kuala Lumpur, MALAYSIA; Vít Hloušek, Masaryk University, Brno, CZECH REPUBLIC; Adrian Hatos, Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj, ROMANIA.

Montenegrin Journal for Social Sciences is indexed in: CEOL-Central and Eastern European Online; Google Scholar; Index Copernicus; Scientific Indexing Services (SIS); ISRA-Journal impact factor; Electronic Journals Library; ROAD.

Proofreading and lecture: Danijela Milićević

Address: Danila Bojovića bb 81 400 Niksic, Montenegro;

E-mail: mjss@ac.me

www.mjss.ac.me

Prepress and print: Pro file – Podgorica

Circulation: 200 copies

Publishing this issue of journals helped:
Ministry of Science of Montenegro
Faculty of Philosophy-Niksic

CONTENTS:

MONTENEGRO: A VIEW FROM WASHINGTON DanielSERWER	109
DISCOURSE ON HISTORY AND NATIONAL IDENTITY IN MONTENEGRO IN THE FIRST DECADE AFTER INDEPENDENCE (2006-2016) Frantisek SISTEK	115
THE STRANGE CASE OF YUGOSLAV FEMINISM: FEMINISM AND SOCIALISM IN 'THE EAST' Adriana ZAHARIJEVIC	135
ECONOMIES OF THE FORMER YUGOSLAV REPUBLIC, 25 YEARS AFTER SRFJ DISSOLUTION Maja BACOVIC	157
BETWEEN MACEDONIA AND SWITZERLAND: ALBANIAN MIGRANTS' TRANSLOCAL TRAJECTORIES AND PRACTICES Ivaylo MARKOV	177
MONTENEGRIN MUSLIMS IN THE MONTENEGRIN ARMY DURING THE FIRST WORLD (1914-1916) Milan SCEKIC	201
THE DEPENDENCE ON GLOBAL MEDIA OF FOREIGN POLICY REPORTING OF THE YUGOSLAV DAILY NEWSPAPERS (SEPTEMBER-DECEMBER 1989) Bojan BLAZHEVSKI	219
REVIEWS:	243
COMMUNISTS AND MONTENEGRIN NATION-BOOK REVIEW: Branislav Marovic, Communists of Montenegro and Montenegrin national question 1919-1989 Zivko ANDRIJASEVIC	247
BOOK REVIEW: Husnija Kamberovic, Dzemal Bijedic, Political biography (second supplementary edition), Sarajevo, 2017. Enes PELIDIJA	255

Glavni i odgovorni urednik: Živko Andrijašević

Urednici: Adnan Prekić, Dragutin Papović, Ivan Tepavčević

Međunarodni uređivački odbor: John K. Cox, North Dakota State University, Fargo, UNITED STATES; Tvrtko Jakovina, University of Zagreb, Zagreb, CROATIA; Lidia Greco, University of Bari, Bari, ITALY; Helena Binti Muhamad Varkkey, University of Malaya, Kuala Lumpur, MALAYSIA; Vít Hloušek, Masaryk University, Brno, CZECH REPUBLIC; Adrian Hatos, Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj, ROMANIA.

Montenegrin Journal for Social Sciences indeksira se u sledećim naučnim bazama: CEOL-Central and Eastern European Online; Google Scholar; Index Copernicus; Scientific Indexing Services (SIS); ISRA-Journal impact factor; Electronic Journals Library; ROAD.

Lektura i korektura: Danijela Milićević

Adresa: Danila Bojovića bb 81 400 Nikšić, Crna Gora;

E-mail: mjss@ac.me

www.mjss.ac.me

Priprema i štampa: Pro file – Podgorica

Tiraž: 200

Objavljivanje ovog broja časopisa pomogli su:

Ministarstvo nauke Crne Gore

Filozofski fakultet-Nikšić

SADRŽAJ:

CRNA GORA: POGLED IZ WAŠINGTONA DanielSERWER	109
DISKURS O ISTORIJI I NACIONALNOM IDENTITETU U CRNOJ GORI U PRVOJ DECENIJI NAKON OBNOVE NEZAVISNOSTI (2006. - 2016.) František ŠISTEK	115
ČUDAN SLUČAJ JUGOSLOVENSKOG FEMINIZMA: FEMINIZAM I SOCIJALIZAM „NA ISTOKU“ Adriana ZAHARIJEVIĆ	135
EKONOMIJE BIVŠIH JUGOSLOVENSKIH REPUBLIKA, 25 GODINA NAKON RASPADA DRŽAVE Maja BAĆOVIĆ	157
IZMEĐU MAKEDONIJE I ŠVAJCARSKOJ: ALBANSKI MIGRANTI TRANSLOKALNA KRETANJA I PRAKSE Ivaylo MARKOV	177
CRNOGORSKI MUSLIMANI U CRNOGORSKOJ VOJSCI TOKOM PRVOG SVJETSKOG RATA (1914-1916) Milan ŠČEKIĆ	201
UTICAJ GLOBALNIH MEDIJA NA SPOLJNOPOLITIČKO IZVEŠTAVANJE JUGOSLOVENSKIH DNEVNIH NOVINA (SEPTEMBAR-DECEMBAR 1989 GODINE) Bojan BLAZHEVSKI	219
PRIKAZI:	243
KOMUNISTI I CRNOGORSKA NACIJA-PRIKAZ KNJIGE: Branislav Marović, Komunisti Crne Gore i crnogorsko nacionalno pitanje 1919-1989, Podgorica, 2017. Živko ANDRIJAŠEVIĆ	247
PRIKAZ KNJIGE: Husnija Kamberović, Džemal Bijedić, Politička biografija (drugo dopunjeno izdanje), Sarajevo, 2017. EnesPELIDIJA	255

Prikaz

Husnija Kamberović, Džemal Bijedić,
Politička biografija (drugo dopunjeno izdanje),
Sarajevo, 2017. godine

Enes PELIDIJA

Pisanje o značajnijim ličnostima koji su svojim djelovanjem i djelima ostavili vidan trag je predmet interesovanja ljudi iz svih sredina i svih nivoa obrazovanja. Razlozi za pažnju koje istaknute ličnosti privlače ne samo kod savremenika, nego i generacija koje stoljećima, pa i hiljadama godina su interesantni za mnoge ljude je u činjenici, kako je pisao Leon E. HALKIN zbog toga što „*Biografija je složena umjetnost. Ona ima svoje zahtjeve i svoje granice. Svoju tehniku – koja provjerava i prezentira odabrane činjenice.*“

Imajući u vidu navedeno, te brojne poteškoće sa kojima se autor koji piše biografiju neke poznate ličnosti susreće tokom istraživanja i sakupljanja podataka, je zbog kasnijeg suda javnosti koja u pozitivnom ili negativnom kontekstu reagira. Pisanjem se stvara slika određene ličnosti. To je i razlog da na ovu temu imamo daleko manje napisanih knjiga, nego što bi ih objektivno bilo potrebno. Zbog toga mnogi historičari i izbjegavaju da pišu na ovu temu.

Jedan od rijetkih koji ne izbjegava pisati o istaknutijim ličnostima je prof. dr. Husnija Kamberović. U njegovoj izuzetno bogatoj bibliografiji među ostalim djelima su napisane i objavljene knjige: *Husein-kapetan Gradašćević (1802-1834: Biografija*, Gradačac, 2002; *Mehmed Spaho (1883-1939). Politička biografija*, Sarajevo, 2009; *Džemal Bijedić, Politička biografija*, Mostar, 2012. i sada pod istim naslovom drugo – prošireno izdanje *Džemal Bijedić, Politička biografija* (drugo, dopunjeno izdanje), Sarajevo, 2017. godine.

Iz naprijed navedenog vidimo da je u dosadašnjem istraživačkom radu i naučnom pisanju profesor Kamberović širu čitalačku javnost upoznao sa tri izuzetno značajne bosanskohercegovačke ličnosti koje su svojim djelovanjem ostavile izuzetno dubok trag u historiji ne samo naroda kojem pripadaju, nego i cijele Bosne i

Hercegovine, te regije i država u kojima su živjeli. Osnovni cilj bio im je prosperitet Bosne i Hercegovine u kojoj su rođeni, živjeli i radili. Bili su svjesni prirodnih ljepota rodnog mjesta i domovine, te materijalnog i duhovnog bogatstva koje su susjedi i druge države bolje vidjeli i od mnogih bh građana. Osnovno u njihovom političkom djelovanju bila je što veća samostalnost, privredni razvoj, obrazovanost i komunikaciona povezanost svih krajeva koji su sastavni dio ove zemlje. Svoje su cijenili i poštovali, a druge uvažavali. O Gradašćeviću, Spahi i Bijediću pisali su i drugi autori. Međutim, način na koji su tematski i hronološki prikazani po mome mišljenju su nakonkretniji u djelima dr. Kamberovića.

O Džemalu Bijediću kao istaknutoj političkoj ličnosti Bosne i Hercegovine, kao i SFR Jugoslavije prije profesora Kamberovića napisane su i objavljene dvije knjige: *Džemal Bijedić 1917-1977*, knjiga I, CKSKBiH o NIŠRO „Oslobođenje“ Sarajevo, 1981. koja donosi osnovne biografske podatke i pisanje štampe o Bijediću nakon njegove pogibije. U njoj su donešena brojna sjećanja Džemalovih saradnika i prijatelja. Drugu knjigu napisao je mostarski novinar Dragan Bartolović pod naslovom: *Džemal Bijedić i njegovo vrijeme*, Mostar, 1985. godine. U ovoj knjizi su donešeni novi podaci o Bijediću koji nisu bili navedeni u prethodnoj. U odnosu na njih, poslije 27 godina, treću knjigu napisao je na osnovu neobjavljenih i objavljenih izvora te stručne literature prof. dr. Husnija Kamberović. U izdanju Muzeja Hercegovine publikovana je u Mostaru 2012. godine. Zbog velikog interesovanja ne samo domaće, nego i regionalne, pa dodao bih i šire naučne i čitalačke javnosti javila se potreba za njenim ponovnim izdanjem. U odnosu na prethodno publikovanje ovog djela, autor je pored ranijeg napisanog, dopunio drugo izdanje i sa novim vrlo interesantnim i korisnim činjenicama. Šta je toliko uticalo da šira naučna i čitalačka javnost pokaže interesovanje o ličnosti i djelu Džemala Bijedića i na koji i kakav način je to napisao profesor Kamberović, govore sljedeći podaci:

Kao i mnoge porodice koje su u raznim okolnostima i povodima kretale se iz jednog u drugo mjesto i Bijedići su prije doseljenja u Mostar prvi put spominju da su živjeli u Nudol-u koji se sada nalazi u Crnoj Gori. Vremenom kao trgovci odlaze u Lastvu kod Trebinja, zatim u Gacko i pred početak Prvog svjetskog rata njegov djed Bajram-aga sa porodicom naseljava se u Mostar. Tu se 22. 04. 1917. godine od oca Adema i majke Zarife rodio Džemal. Poslije završene osnovne i srednje škole (gimnazija), te položene mature 1937. godine, upisao se na Pravni fakultet u Beogradu. Ubrzo se pridružuje ljevičarskoj omladini, pa je oktobra 1939. godine primljen u

SKOJ, a u decembru iste godine i u KPJ. Drugi svjetski rat ga je zatekao u rodnom gradu. Tu po zadatku Partije boravi do sredine 1942. godine kada odlazi u partizane. Zbog objektivnih okolnosti iz partizana dolazi u Sarajevo gdje je imenovan za sekretara Mjesnog komiteta KPJ, a zatim ponovo odlazi na slobodnu teritoriju i sa Šestom istočnobosanskom brigadom je sredinom juna 1943. godine na Sutjesci. Ratni put ga vremenom dovodi i u Gradačac. O boravku u ovom gradu i svim dešavanjima dr. Kamberović piše dosta detaljno i pregledno. No, pored partijskog rada i uspješnog obavljanja povjerenih mu poslova u ovom gradu Džemal Bijedić se upoznaje sa svojom životnom saputnicom Razijom Ferhatbegović sa kojom ostaje do njihovog tragičnog kraja 18. januara 1977. godine. Razija je sa porodicom u Gradačac došla kao muhadžir iz rodne Rogatice.

Iz rata Džemal Bijedić je izašao sa činom majora JNA. U decembru 1946. godine sa nepunih 30 godina imenovan je na položaj pomoćnika ministra unutrašnjih poslova, a 1948. i 1949. godine je na dužnosti generalnog sekretara Vlade NR BiH. Kao provjereni kadar vraćen je u Mostar gdje obavlja više značajnih dužnosti. Čitajući stranice knjige možemo se upoznati i o drugim dužnostima, te poslovima koje je obavljao do 1958. godine kada je prvi put postao član SIV-a. U tom periodu, kao i tokom čitavog života imao je neraskidivu povezanost sa „običnim“ ljudima. Posebno su ga voljeli Mostarci. Međutim, to mu je donosilo i brojnih problema od nekih saradnika koji su bili ljubomorni na ugled kojeg je Džema, kako su ga zvali, uživao u narodu. No, nikada se Džemal Bijedić na to nije osvrtao. Živio je i radio kao i do tada. Kada je preuzeo dužnost predsjednika Republičkog vijeća 1963. i predsjednika Skupštine SR BiH od 1967. godine cijela BiH ga je tada najbolje upoznala. Imajući u vidu uspješno obavljene dužnosti u dva mandata bio je bio je na dužnosti predjednika SIV-a 1971. i 1974. godine.

Tek poslije upoznavanja sa biografskim podacima i radnom aktivnosti u narednim stranicama knjige pod naslovom TRI POLJA AKTIVNOSTI sa više podnaslova dr. Kamberović donosi tematski, hronološki, pregledno i jasno najznačajnije političke odluke Džemala Bijedića u višedecenijskom partijskom i državnom radu. Koristeći bogatu arhivsku građu i stručnu literaturu autor nas upoznaje na glavne Bijedićeve ciljeve koje je uz pomoć svojih saradnika i sljedbenika ostvarivao. To su: 1. *Borba za integraciju Bosne i Hercegovine*; 2. *Ravnopravnost Bosne i Hercegovine u jugoslovenskoj federaciji* i 3. *Afirmacija muslimanske nacije*. U svakom od navedenih polja dr. Kamberović pored poznatih, donosi i do sada malo znane ili

potpuno nepoznate činjenice koje govore ne samo o liku u djelu Džemala Bijedića, nego i njegovoj vrlo mukotrpoj borbi za afirmaciju naroda kome pripada, grada i domovine u kojoj je rođen, ali i za prosperitet svih drugih južnoslavenskih naroda i republika, te Jugoslavije kojoj je pripadao svim srcem.

Ništa manje nisu interesantne ni stranice koje se odnose na vrijeme kada je Džemal Bijedić bio na čelu SIV-a od 1971. do 1977. godine. U želji da prikaže stanje i okolnosti uoči Bijedićevog preuzimanja mandata predsjednika SIV-a, profesor Kamberović vrlo pregledno, stručno i na osnovu izvornih dokumenata piše o stanju u kome se SFRJ na političkom, privrednom i skoro svim drugim državnim poljima nalazila. Posebno su interesantni podaci o nekim značajnijim ličnostima kao što su dotadašnji predsjednik Vlade Mika Špiljak, Branko Mikulić, Avdo Humo i nezaobilazno u svemu tome Josip Broz – Tito. Za mnoge će biti posebno interesantno autorovo pisanje o odnosima među jugoslavenskim republikama i njihovim vodećim ličnostima. To je vrijeme „mas pokreta“ u Hrvatskoj, borba protiv Liberala u Srbiji, čuvanje stečenih privilegija u Sloveniji, ali i borbi Bosne i Hercegovine, Makedonije i Crne Gore za bolji tretman u jugoslovenskoj federaciji.

Tek poslije datih informacija o tadašnjem stanju u Jugoslaviji, dr. Kamberović piše o politici Džemala Bijedića kao predsjednika SIV-a. Na prvom mjestu upoznaje nas o odlukama Vlade SFRJ u otklanjanju brojnih privrednih problema. Iako je u svim odlukama imao punu podršku Tita, tokom cijelog mandata u donošenju brojnih privrednih mjera bio je sa više strana osporavan, a manje je dobivao pohvale. Kritikovali su ga oni koji su do tada imali privilegije na račun slabije razvijenih republika.

Uporedo sa rješavanjem privrednih odnosa, Bijedić je bio veoma aktivan i u vanjskoj politici. Kao predsjednik SIV-a obišao je ukupno 42 države na svih pet kontinenata. U nekim zemljama bio je prvi jugoslovenski premijer koji ih je posjetio, u nekim drugim državama boravio je u više navrata. O svemu tome imamo puni uvid svega što se odnosilo na vanjsku aktivnost Džemala Bijedića i njegove Vlade. Jednom riječju, nije bilo iole značajnije zemlje na svjetskom planu, a da je predsjednik jugoslovenske vlade nije posjetio ili značajnijeg državnika sa kojim se nije susreo bilo u Jugoslaviji, na međunarodnim konferencijama ili u njihovim državama. Posebno se to odnosi na Bijedićeve posjete SAD, SSSR, Kina, Australija, te brojnim evropskim, azijskim i afričkim zemljama.

U takvim okolnostima kada je SFRJ sa pažnjom u svijetu slušana i poštovana, a na unutrašnjem polju pokazivala znake velikog privrednog prosperiteta, prilikom dolaska iz Beograda u Sarajevo 18. januara 1977. godine u blizini Šehera doživio je saobračajnu nesreću u kome su život izgubili Džemal Bijedić, njegova supruga Razija, članovi pratnje i posada koji su se nalazili u avionu. Pri kraju knjige prof. dr. Husnija Kamberović osim što donosi osnovne poznate provjerene podatke, ali i viđenja nekih istaknutijih ličnosti koji o svemu tome imaju svoje mišljenje. Poštujući ranije izraženu želju Džemal Bijedić je sa suprugom Razijom ukopan na gradskom groblju Bare u Sarajevu 21. januara 1977. godine.

Osim tekstualnog dijela i Priloga, te Izvora i literature, Imenskog registra i Registra geografskih pojmova knjiga je obogađena sa više kopija dokumenata i brojnih slika Džemala Bijedića koji joj daju potpuniji izgled.

Gledajući u cjelini knjiga *Džemal Bijedić, Političkabiografija* autora prof. dr. Husnije Kamberovića predstavlja izuzetan doprinos ne samo poznavanju tako istaknute i značajne ličnosti kakav je bio Džemal Bijedić, nego nas upoznaje i sa vremenom, prilikama i brojnim događajima koji su neraskidivo vezani sa Džemalom Bijedićem. Cijela knjiga je zasnovana na izvornoh arhivskoj građi iz sedam jugoslavenskih arhiva i Muzeja Hercegovine u Mostaru, te brojnim izvorima i literaturom. Zato sam mišljenja da ovo djelo predstavlja nezaobilazno štivo za svakog historičara koji se bavi ili bude bavio historijom Jugoslavije, a posebno Bosne i Hercegovine u drugoj polovini 20. stoljeća. No, pored toga knjiga je zbog svog preglednog pisanja i laskog stila privlačna za sve čitaoce koji budu pokazivali interesa da se više upoznaju sa životom i radom Džemala Bijedića te vremena i sredine u kojoj je živio i djelovao. Ovom knjigom bosanskohercegovačka, ali i južnoslavenska javnost obogaćena je za brojne nove činjenice vezane za ličnost i djelo Džemala Bijedića i vremena u kome je živio i radio.